

Mare

'Een aap op het toneel was lastig'

Pagina 11

Kandidaat voor Verenigde Naties: waarom is er nog geen milieutribunaal?

Pagina 3

Wetenschapsstrip 'Gif op het rif': hoe de warme zee het koraal verbleekt

Pagina 6 en 7

Wat doe je als je niet wilt sterven: invriezen of hardware implanteren?

Pagina 9

Elke Leidenaar is hier geweest

Documentaire over Hoppezak op filmfestival

Al honderd jaar verhuurt Hoppezak feestkleding aan studenten en promovendi, van galakostuum tot Pino-pak. Twee filmers liepen een jaar lang mee met de eigenaars. Zondag gaat hun documentaire in première op het Leiden International Film Festival.

DOOR VINCENT BONGERS Wie de deur opent van het pand van Hoppezak aan de Pieterskerkgracht stuit meteen op een ridderharnas, compleet met lans. Iets verderop staat een gigantisch SpongeBob-pak. Tot aan het plafond rijken tientallen bakken met opschriften als: 'Middeleeuwse heren hoofddek-sels', 'dieren incompleet', en 'dieren voeten'. Op een strijplank ligt een plastic revolver. Vanaf een hoge kast kijkt een opgezette pauw neer op de rijen kostuums.

'Ik vind het ontzettend gaaf dat er een film over ons is gemaakt', zegt André Hoppezak, de eigenaar van het familiebedrijf. 'Soms had ik het gevoel van: "Jongens nu even niet." Dan vroegen ze: "André kun je dit of dat nog een keer doen, want we hebben het nét gemist."

'Je bent je er natuurlijk wel van bewust dat ze je filmen', haakt echtgenote en mede-eigenaar Adrienne in. 'Maar als dat wekelijks gebeurt, dan let je er niet meer zo op. Dan wordt het een tweede natuur. Je loopt een beetje om hen heen, en zij zorgen dat ze niet in de weg lopen.'

'Zij', dat zijn documentairemakers Wendy Westerhof en Mariëlle van der Want, die deze dinsdagochtend nog even langskomen. Zondag gaat hun film in première op het Leiden International Film Festival.

Alleen: hij is nog niet af. 'We hebben ook tot op het laatste mo-

ment gefilmd', zegt Van der Want. 'Ik kom net uit de geluidsstudio. Vandaag is de laatste dag, maar het gaat lukken.'

Westerhof: 'Het is nog even stampen. We hadden meer dan vijftig draaidagen; vier terabyte aan film. Dus het is echt een kwestie van *kill your darlings*.'

De hoofdrolspelers hebben nog niets van de film gezien. 'Eerst wilden we dat wel, om te kijken of we er wel voordelig uitkomen', zegt Adrienne. 'Maar het vertrouwen is zo groot geworden dat we het echt wel aan hen durven overlaten. We hebben echt een goede band met elkaar gekregen.'

'Bijna alle Leidenaars zijn hier weleens geweest', zegt Van der Want. 'Het is een wereld op zich en die wilden we laten zien. Zo is het idee ontstaan om een jaar lang het bedrijf te volgen.' Westerhof: 'De romantiek druipt hier van de muren af. Het is meer

dan het verhuren van kleding en grime. Er zit zoveel liefde voor het vak in.' Van der Want: 'De kleding moet historisch correct zijn. Dan worden er echt boeken bij gepakt om het goed te krijgen.'

Bij een oude kappersstoel en een grote kartonnen doos die tot aan de rand is gevuld met paskoppen voor pruiken wijst André naar de muur. Daar hangt een foto van Willem-Alexander. Achter hem staat iemand in een Pino-pak. 'Hij huurde in zijn studententijd ook weleens een kostuum voor een feest', zegt Adrienne. 'Prins Constantijn en Laurentien zijn hier ook geweest. Die gingen als Quasimodo en Jeanne d'Arc de deur weer uit. De klanten die hier ook rondliepen hadden niet eens in de gaten wie ze waren. Ze gingen op in de omgeving. Als je het zonder poespas en toeters en

bellen aanpakt, heeft niemand het door.'

Er is ook een sterke band met de universiteit, legt André uit. 'Uiteraard verhuren we heel veel rokkostuums aan promovendi en de paranimfen. Pedel Erick van Zuijlen benadrukt altijd dat ze bij het rokkostuum eigenlijk lakschoenen moeten dragen. Als er dan promovendi langskomen die zeggen: "Ik draag mijn eigen zwarte schoenen wel" laten we ze echt wel even weten dat de universiteit het erg op prijs stelt als ze toch maar voor de lakschoenen kiezen.'

> Verder lezen op pagina 3

'De romantiek druipt hier van de muren.' Foto Marc de Haan

Smeken om reeten

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN Er staan weer een paar Leidse wetenschappers op een pronklijstje. Leiden is best een goede universiteit, dus er lopen redelijk wat slimmerds rond die van tijd tot tijd een prijs of een prestigieuze beurs binnenslepen. Vaak is dit ook nog de moeite waard voor de uni om even mee te pronken. Bij een Spinozapremie, bijvoorbeeld. Of, om maar iets te noemen, een Nobelprijs.

Maar er zijn ook lijstjes om minder trots op te zijn. Momenteel zijn zeven Leidse -vrouwelijke- wetenschappers en drie studenten erin geluid door de Viva400, een bij elkaar geraapte lijst van 'inspirerende' vrouwen, vol categorieën waarmee je ook nog een kleuterklas zou kunnen indelen: van 'krachtpatsers' en 'zakenwonders' tot 'knappe koppen'. De 'lijst der lijsten', aldus *Viva*.

En hoe eindig je daar zo hoog mogelijk op? De genomineerde vrouwen worden door *Viva* aangespoord om hun netwerk in te zetten en zoveel mogelijk stemmen binnen te halen.

Vanuit een emancipatie-oogpunt genoeg redenen om niet mee te doen: prijswinnende proefschriften of baanbrekend onderzoek is allemaal wel leuk en zo, maar een beetje inspirerende vrouw moet het volgens *Viva* blijkbaar vooral hebben van hun *social me-*

dia presence - een leuk koppie, een inspirerende insta en een bak met volgers. De genomineerden doen zo ongeveerd mee aan een ordinaire online populariteitswedstrijd. Een vleeskeuring in een feministisch jasje.

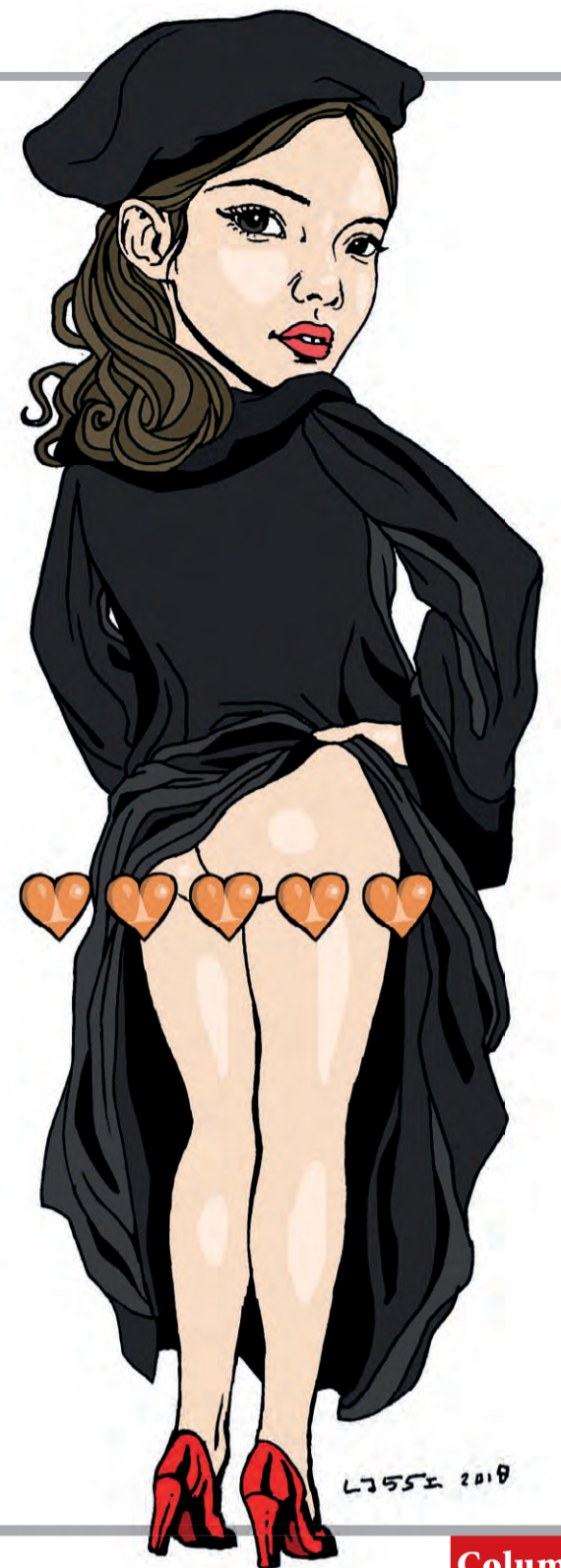
Renault sponsort de lijst, overigens. Wellicht om iets goed te maken: vorig jaar haalde het automerk zich nog de woede van dertigduizend Franse feministes op de hals. Renault had namelijk nagellak laten maken in dezelfde kleur van hun auto's, met het idee dat de vrouwen meteen na het inparkeren de onvermijdelijke krassen konden bijtippen.

Dat viel verkeerd. Laten we nu niet doen alsof dit lijstje meer is dan een publiciteitsstunt. Meer stemmen, meer clicks: wie wil winnen moet de achterban kapot spammen met clickbait en smeken om zoveel mogelijk Dumpert-reeten.

Journaliste Janine Abbring werd vorig jaar ook genomineerd, maar bedankte vriendelijk voor de eer. Niet alleen omdat de *bookmakers* haar naam verkeerd hadden gespeld, maar vooral omdat *Viva* haar in de felicitatiemail aanspoorde zoveel mogelijk zieltjes te winnen. 'Niks meer dan een vrij hypocriete marketingtool', schreef ze op Facebook.

In dit geval gooit *Viva* dan wel schaamteloos de emancipatie te grabbel, maar ook elders komen dit soort lijstjes voor. Wetenschapsblad *New Scientist* heeft een jaarlijkse award voor aankomende talenten, die je wint door stemmen te verzamelen - alsof een Olympisch sporter van wie de meeste vrienden en familieleden naar de wedstrijd zijn komen kijken de gouden medaille krijgt.

Hand in eigen boezem: wij hebben ons ook weleens voor dit karretje laten spannen, en geschreven over die wetenschapsstalentprijs. Voor een krant die principieel geen aandacht besteedt aan universitaire ranglijsten, is er al helemaal geen reden om over de Viva400s van de wereld te schrijven. Ook dat zullen we vanaf nu dus niet meer doen. Beloofd.

Column

Colofon

Redactie-adres Reuvenplaats 3, 2311 BE Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
Website mareonline.nl
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 15.000
Hoofredactie
Frank Provoost frank.provoost@mare.leidenuniv.nl
Redactie
Vincent Bongers vbongers@mare.leidenuniv.nl
Bart Braun bbraun@mare.leidenuniv.nl
Anoushka Kloosterman a.s.kloosterman@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Susan Wichgers s.wichgers@mare.leidenuniv.nl
Medewerkers
Femke Blommaert · Holger Gzella · Tim Hoffman · Marit de Roij · Benjamin Sprecher · Daniëlle Tuk
Fotografie Taco van der Eb · Marc de Haan
Illustraties Bas van der Schot · Bandirah · Silas.nl
Basisonwerp Roeland Segaar, Dokwerk Communicatie
Art direction en vormgeving marcel van den berg
Drukker Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk
Advertenties Bureau van Vliet B.V.
Postbus 20 2040 AA Zandvoort
Telefoon 023 - 571 47 45
Redactieraad
Prof. dr. Rick Lawson (voorzitter) · Prof. dr. Frank Israel (vice-voorzitter) · Dagmar Brouwer · Prof. dr. Willem van der Does · drs. Malou van Hintum · Emilie van Kinschot · Thomas van Klaveren · Nathan Oosthoek · Frank Rensen · dr. Alexander Pleijter · Maarten Jesse Pot
Jaarabonnementen
Een jaarabonnement op *Mare* loopt van september t/m juni. Belangstellenden kunnen *Mare* thuisgestuurd krijgen door €35 over te maken op IBAN NL68RAB00103257950 ten name van Universiteit Leiden (o.v.v. *Mare* en SAP-nummer 6200092091) en vervolgens een bevestigingsmail met daarin hun adres te sturen naar redactie@mare.leidenuniv.nl. Studenten betalen €25.
Ter controle graag in de bevestigingsmail ook het studentnummer vermelden.
Adreswijzigingen, klachten en opmerkingen over de toezending redactie@mare.leidenuniv.nl 071-5277272
Ingezonden mededelingen
Mededelingen voor het op donderdag verschijnende nummer moeten uiterlijk de voorafgaande donderdag 16.00 uur in het bezit van de redactie zijn.
ISSN 0166-3690

Passie

De meest desastreuze werking van inflatie in de universitaire wereld is niet de verlaging van intellectuele standaarden, maar de vershraling van emoties. Immers, zelfs het banaalste industriële product wordt inmiddels met 'liefde' en 'passie' bereid, in iedere alledaagse bezigheid verwezenlijkt zich een verheven roeping: kenmerken van hedonistische samenlevingen, die hooguit in design uitblinken, niet in kunst.

Vanwege de wazige grens tussen gewoon en bijzonder moet elk momentje spectaculair zijn, al leiden dergelijke onrealistische verwachtingen gauw tot depressies. Men wil legioenen 'gepassioneerde' studenten en ontleent hen tegelijk de mogelijkheid om te ervaren wat passie überhaupt is. Wie moet ook het goede voorbeeld geven? Uitgebrande oud-hippies op managersposities soms?

Toch zijn de grootste passiedoders misschien niet eens de bureaucraten, want die staan te ver af van het eigenlijke gebeuren, maar de postmoderne opscheppers met hun zelfingenomen ironische pose, waarmee ze alles relativeren (want waarheid is een reactionair concept), voortdurend pseudo-geestige opmerkingen uithalen over actualiteit en cultuur (althans wat ze daarvan in hun filterbubbel meekrijgen), iedere keer een gratis citaat uit hun beperkte politiek-correcte canon op de lippen (waarmee de gemachte autoriteitshorigheid door de achterdeur terugkomt). Ze zitten vooral bij cultuurwetenschappelijke vakgroepen, vanwege hun eigentijdse professionaliteit geliefd bij beleidsmakers en door de charme van een net begonnen carrière heuse studentenmagneten.

Ambitieuze jongeren willen vaak zijn als zij, begaafde eerste- of tweedejaars, die zich uitermate identificeren met hun nieuwe omgeving en weinig kunnen met leeftijdgenoten, krijgen vrijwel overal met zo'n type verkering: een strovuurtje van een jaar. Zo te worden was en is voor mij de moeder van alle nachtmerries; elk compliment dat me hierin vooralsnog geruststelt - 'hij is niet zakelijk', 'hij kickt op adrenaline', 'hij vliegt uit de bocht', 'pensa all'antica', of, zoals een student met gevoel voor humor laatst op college na een zuiver praktische mededeling van mij opmerkte, 'we wachten nog op de snark' - lijkt wel een Grand Cru waard.

Niets blust ware academische passie sneller dan al die nepintellectuele ironie, die alles op afstand houdt, omdat het onsoverein oogt om voor iets te branden, overweldigd

te worden, zich te verliezen. Wetenschap draait evenwel juist daarom: wie het gevoel niet kent alsof het eigen leven ervan afhangt om een bewijs te snappen, een samenhang te ontdekken, een passage correct te vertalen, zonder ook maar één detail over het hoofd te zien, bereikt nooit een blijvend inzicht.

Iedere academische opleiding moet helpen om het hele spectrum van affecten tussen extase en wanhoop te verkennen. Alleen zo wordt de puurheid van het aanvankelijke impuls, om iets helemaal uit te zoeken, door alle reflecterende verfijning heen bewaard en verhoogd hitte en kou de weerbaarheid.

De diepste drijfveer is sterk, louter en eenvoudig, niet ironisch gebroken. (Mij verschijnt zelfs in de meest abstracte redeneringen geregeld een van mijn vroegste herinneringen: mijn moeder in een bloemetjesjurk, op straat dansend in de warme zomerregen, gewoon zomaar, uit verwondering over alle schoonheid des levens.) Het beproefde rolmodel zijn niet de gelikte ironiseerders en steriele overnuanceerders, maar Nietzsches gedicht *Ecce homo*: 'licht wordt wat dan ook ik raak, as wordt wat dan ook ik laat, vlam ben ik wel degelijk'. Of felle ruzie of vurige romance, allemaal prima, als het maar de verstikkende aardigheid verdrijft: wees zinderend, eenzijdig, absoluut, want wat is heerlijker dan een brandend hart?

Indien universiteiten écht gepassioneerde studenten willen, moeten ze naast een forse niveauperhoging nadrukkelijk datgene stimuleren wat bijdraagt aan een intense beleving van de tegenstrijdige, onvoorspelbare werkelijkheid: niet wellnessprogramma's en welpenkamers, maar met toewijding acteren, op niveau muziek maken, zich blootstellen aan grote literatuur, pittige films en serieuze kunst, morele dilemma's ervaren door politieke en maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen, vrijwilligerswerk van het heftige soort doen, zoals met daklozen en psychisch zieken. (Dat laatste legde mij als student een scherpzinnige biechtvader op, om mijn *jeunesse-dorée*-allure wat op te schudden - het was een van de beste adviezen die ik ooit kreeg.) Alles is geoorloofd, als het maar een tegenwicht biedt aan de verleuking, de relativering, de reductie van gevoelens tot een poppenkastschaal.

HOLGER GZELLA is hoogleraar Hebreeuwse en Aramese taal- en letterkunde

Mensen

Een schildpad met een rietje

VN-kandidaat pleit voor een milieutribunaal

Roos Kolkman: 'We leven in het tijdperk van *fast fashion*, waarin kleren te goedkoop zijn.' Foto Konstantin Geis

Roos Kolkman, studente aan het University College, wil jongerenvertegenwoordiger duurzame ontwikkeling worden bij de Verenigde Naties. Deze week staat ze in de finale.

DOOR BART BRAUN 'Er mag nu al gestemd worden, dus eigenlijk is de finale al begonnen. Maar komende maandag, tijdens de Nacht van de VN in Amsterdam, worden de Nederlandse jongerenvertegenwoordi-

gers gekozen. Dat zijn er twee: eentje voor mensenrechten en veiligheid, en eentje voor duurzame ontwikkeling. Ik ben in de race voor die tweede rol.

Jongerenvertegenwoordiger zijn is een tweeledige functie. Als ik verkozen word, zal ik binnen Nederland rondreizen om overall gastlessen te geven over de Verenigde Naties en duurzame ontwikkeling. Ik zal daarbij ook aan jongeren vragen wat zij nou het belangrijkste vinden op dat gebied. Die antwoorden neem ik dan mee naar de VN: in december is er

een klimaatop in Polen, waar ik het geluid van de Nederlandse jongeren zal laten horen.

'De VN hebben zeventien *sustainable development goals*: thema's waarop ze wereldwijd verbetering willen. Ik wil laten zien dat die allemaal met elkaar zijn verbonden. Ik moest een gastles geven over kleding en mode, en daar is dat mooi aan te zien.

'We leven in het tijdperk van *fast fashion*, waarin kleren eigenlijk te goedkoop zijn. Op het eerste gezicht lijkt mode misschien niet veel te maken te hebben met een VN-doel als

voedselproductie of zorg voor het leven in zee. Maar voor de productie van katoen wordt heel veel water gebruikt dat niet meer gebruikt kan worden voor voedselgewassen, en de chemicaliën – pesticiden, bleekmiddelen, kleurstoffen – komen via rivieren in zee terecht. Als je kleding van kunststof draagt, komen er bij elke wasbeurt piepkleine plasticdeeltjes vrij, die ook in zee belanden. Je kan niet één doel kiezen en alleen dat oplossen: ze raken allemaal aan elkaar.

'Waar ik ook graag over wil spre-

ken is doel nummer 14: zorg voor het leven in zee, omdat ik daar heel veel mee heb. Ik duik al tien jaar en werk ook als duikinstructeur. Als je een schildpad ziet zwemmen die een rietje vast heeft zitten in zijn neus, is dat echt anders dan als je alleen een foto ervan ziet.

'Aan het University College deed ik een major internationaal recht en een minor duurzame ontwikkeling. Ik ben nu derdejaars, dus het wordt tijd om over de volgende stap na te denken. Als ik jongerenvertegenwoordiger word, heb ik een tweejarige positie.

'Voor de verdere toekomst zou ik het geweldig vinden als er een internationaal tribunaal zou komen voor milieudelicten, en ik daar een rol zou kunnen spelen. Het principe dat de vervuiler betaalt, is allang verankerd in het internationaal recht, maar het is vooral *soft law*.

'Er is geen internationale politiek die mensen kan aanhouden. Zo'n tribunaal zou ook landen of bedrijven verantwoordelijk kunnen houden.

'Op nationaal gebied zie je dat er op dat vlak wel dingen gebeuren, de Urgenda-zaak in Nederland bijvoorbeeld, waarbij de rechter de staat dwong de uitstoot van broeikasgasen te verminderen, of Milieudefensie die Shell aanklaagt. Een internationaal tribunaal zou nog veel beter zijn.'

Stemmen kan op www.roosvoordevn.nl

Het moet zo zijn

'Vroeger stonden de Sinterklazen in de huiskamer'

> Vervolg van de voorpagina

'Er komen heel vaak studenten langs voor huisfeesten', zegt André. 'Wat ik altijd wel leuk vind, is het grote feest van Minervahuis Hôpital Wallon. Er wonen zo'n 35 jongens die altijd wel flink uitpakken. Van de zomer hadden ze een poolparty met Arabisch thema.'

Adrienne: 'Wali Babba en de dertig rovers.'

André: 'Wij zorgen voor de kleding, zij maken het decor. Ze verbouwen het hele huis. Zo trots als een pauw laten ze dan zien wat ze gemaakt hebben: kijk eens wat we hebben gefiguurzaagd.'

Adrienne: 'Ze hebben ook wel eens een Rusland versus Amerika-feest gehad, met onze *stars and stripes*-pakken voor de Amerikanen en kozakkenoutfits en forse bondmutsen voor de Russen. Aan het begin van het feest werden de dames en heren dan apart van elkaar gehouden. Ze hadden zelfs een muur in het huis gebouwd om dat voor elkaar te krijgen. Die muur werd dan om twaalf uur 's nachts met hammers en sikkels afgebroken en dan stroomde het allemaal samen.'

André: 'We hebben heel goed contact met de verenigingen, en in het bijzonder met Minerva. We zijn wapenhouder (het corporale keurmerk voor ondernemingen die nauw aan

de vereniging zijn verbonden, *red.*) sinds 1989.' Het wapen van Minerva staat dan ook op de gevel, aldus Adrienne.

André: 'We hebben een keer per jaar een etentje op de sociëteit. Als je geen lid bent, kom je daar niet zo snel! Vorig jaar bestond Hoppezak honderd jaar. In die eeuw is altijd wel een connectie met de studentenwereld geweest, vertelt André. 'Mijn grootvader deed voor de maskerade van studenten al het haarwerk en de grime. Via hem konden ze kleding bestellen. Hij huurde dat weer in. Op een bepaald moment is hij zelf met kleding begonnen. Ik ben erin opgegroeid. Nu zitten we in een groot bedrijfspand, maar mijn vader begon in een rijtjeshuis met een kamer met kostuums. De Sinterklazen werden in de huiskamer gegrimeerd.'

Adrienne kwam via een omweg bij Hoppezak. 'Ik ben aan hem blijven plakken. Toen ik van de middelbare school kwam, wilde ik al heel graag grimeur worden. Ik ben toen bij Andrés vader Wim binnengewandeld of ik een interne opleiding kon volgen, maar dat deed hij niet. De passie verwaterde en ik ben ander werk gaan doen. Ik leerde André in de kroeg kennen. Hij bleek een Hoppezak te zijn. Dit is het lot, dacht ik toen. Het moet zo zijn.'

De winkel is vandaag rustig. 'Het

is nu net Halloween geweest, dat is altijd wel een drukke tijd.' Ook wat betreft grime, zegt Adrienne. 'Dan wordt iemand opgemaakt zodat het lijkt alsof zijn kaak is weggeslagen.'

'Wat ik ook leuk vond om te doen was een huwelijksfeest in *steampunk*stijl. Dat is serieus creëren op het lijf. Je kijkt naar iemand, en dan ga je op zoek naar een gave leren handschoen, of een gekke vliegtuigbril. De klant begrijpt eerst niet wat je aan het doen bent, maar zegt als hij uiteindelijk voor de spiegel staat: "Nou snap ik het." Al de gasten moeten er anders uitzien. Tien dames met hetzelfde korsetje is natuurlijk niet leuk. Dan ga je op zoek naar iets waar je maar één exemplaar van hebt.'

Ze wijst op een lange rij glitterpakken en knallende jumpsuits in de rekken. 'De discospullen verhuizen allemaal naar boven om plaats te maken voor de Sinterklaas- en Piëtenpakken.' André: 'Over een paar weken staat de goedheiligman weer in Nederland. Daar moeten we klaar voor zijn.'

DOOR VINCENT BONGERS

De documentaire *Hoppezak* gaat in première op het Leiden International Film Festival, zondag 4 november, 11:30-12:45, *Trianon*, €9

Adrienne en André Hoppezak: 'Dit is ons lot.' Foto's Marc de Haan

Nieuws

Helpt van Nederlandse artikelen open access

Bijna 28.000 peer-reviewed artikelen uit 2017 van Nederlandse wetenschappers zijn voor iedereen open access beschikbaar. Dat is ongeveer de helft van het totale aantal artikelen, blijkt uit cijfers van VSNU. In 2016 was dit nog 42 procent. De VSNU onderhandelt namens de Nederlandse universiteiten met de grotere uitgeverij van wetenschappelijke tijdschriften over de abonnementsgelden. Universiteiten willen de afspraken over de abonnementen alleen verlengen onder de voorwaarde dat de artikelen van alle Nederlandse corresponderende auteurs open access beschikbaar zijn. Eind 2013 heeft staatssecretaris Dekker doelstellingen geformuleerd op het gebied van open access, die in het Nationaal Plan Open Science begin 2017 zijn aangescherpt. Het doel is om volledig open access te publiceren in 2020.

Young Academy

De Universiteit Leiden krijgt, op verzoek van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, een 'Young Academy'. Het is bedoeld voor veelbelovende onderzoekers die maximaal acht jaar geleden zijn gepromoveerd. Het doel is het delen van kennis en interdisciplinaire samenwerking bevorderen. De Academy zal tussen de tien en twintig leden tellen.

Escape room

De Gemeente Leiden gaat een door studenten ontwikkelde escape room structureel gebruiken om medewerkers te leren over samenwerken. Voor hun praktijkopdracht bedachten drie studenten van het Leiden Leadership Programme 'Escaperoom 107: Het Geheim van de Archieven'. Het doel: de ontwikkeling van persoonlijk leiderschap bij ambtenaren. De escape room werd afgelopen voorjaar ontwikkeld met als belangrijkste doel om de organisatieprincipes van de Gemeente Leiden spelenderwijs bij ambtenaren onder de aandacht te brengen.

Nieuwe master

De nieuwe Haagse masteropleiding sustainability heeft een eerste positieve evaluatie van opleidingskeurder de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) binnen, zei decaan Erwin Muller in de faculteitsraadsvergadering. De master gaat per september 2019 van start. 'We moeten de komende maanden al aan de slag met de werving, anders weet niemand dat de master bestaat. Dat wordt nog wel een klus', aldus de decaan.

Wolkersprijs

Evolutiebioloog Menno Schilthuis heeft de Jan Wolkersprijs 2018 gewonnen. Dat is een prijs (€ 5000,-) voor het beste natuurboek van het jaar. Het boek van Schilthuis heet *Darwin comes to town*, en is in het Nederlands vertaald als *Darwin in de stad*. Het gaat over hoe steden de evolutie van planten- en diersoorten beïnvloeden, en werd lovend besproken in onder meer *Science*, de *New York Times* en *Mare*.

Rectificaties

In de *Mare* van 18 oktober (het artikel 'Burgers Boeten') ging het over het boek *Elke Formatie Faalt* van promovendus Wimar Bolhuis. Dat werd ten onrechte aangeduid als zijn proefschrift. Zijn proefschrift heette echter *Van woord tot akkoord*, en *Elke Formatie Faalt* is het op dat proefschrift gebaseerde publicatieboek.

In de *Mare* van 11 oktober meldden wij dat de gemeente Arnhem de Universiteit Leiden 720 skeletten in bruikleen zou geven. Dat cijfer klopt niet: dat is het aantal dat werd opgegraven. Daarvan gaat ongeveer de helft naar de Leidse archeologiestudenten.

Bsa-maximum van de baan

Studentenorganisaties: 'Minister houdt zich niet aan belofte'

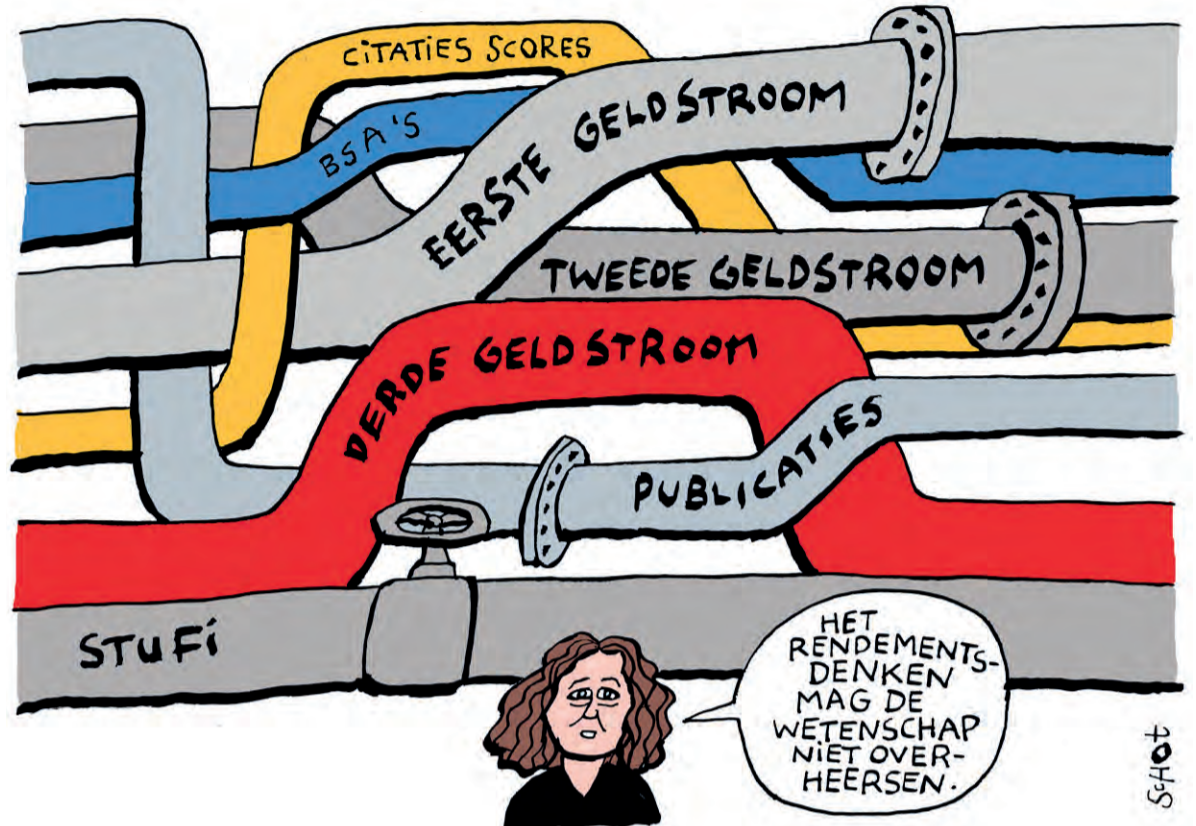
Minister van Onderwijs Ingrid van Engelshoven wilde begin september nog een bindend studieadvies (bsa) van maximaal veertig punten invoeren. Dit plan heeft ze nu geschrapt, blijkt uit een brief aan de Tweede Kamer waarin de minister haar beleid voor de komende jaren schetst.

DOOR VINCENT BONGERS In haar toespraak bij de opening van het academisch jaar van Tilburg University zei Van Engelshoven dat het bsa niet hoger mag zijn dan veertig punten. Bij studentenorganisaties klonk toen gejuich. Universiteitsbestuurders waren een stuk minder enthousiast.

Rector magnificus Carel Stolker van de Universiteit Leiden vond het een 'ontzettend stom' plan: het verlaagde advies is een signaal aan studenten om rustiger aan te doen. 'Veel studenten beginnen te laat, en hebben tegen Kerstmis al zo'n achterstand opgelopen, dat ze het niet meer kunnen inhalen', zei hij inder tijd. Het BSA in Leiden is 45 punten.

Van Engelshoven is in de brief nog steeds heel kritisch op de regeling. Ze stelt dat het advies steeds dwingender is geworden. Het is onwenselijk dat een student 'als gevolg van een hoge bsa-norm zich bijna geen fout kan veroorloven. Het rendementsdenken mag niet gaan overheersen.' Het hoger onderwijs moet juist nog toegankelijker worden. Daarnaast moet er ruimte komen voor de persoonlijke ontwikkeling van studenten. Er komt ook een uitgebreid onderzoek naar het welzijn van studenten.

De minister verbindt in de brief nadrukkelijk geen maximum meer aan het advies. Ze wil in gesprek met de universiteiten over de regeling. Om zo te komen tot 'een invulling van de bsa-norm die recht doet aan zowel de eigenschappen van de opleiding als recht doet aan het centraal stellen van studiesucces en niet van rendement. Deze gesprekken

moeten uiteindelijk leiden tot aanvullende afspraken met de betrokken partijen.'

Het Interstedelijk Studenten Overleg (ISO) en studentenverbond LSVb zijn boos over de terugtrekkende beweging van de minister. Het ISO 'betreurt' het schrappen van het maximum.

LSVb-voorzitter Carline van Breugel: 'De minister heeft studenten blij gemaakt met een dooie mus. Waar ze stelt toegankelijkheid belangrijk te vinden, durft ze geen daadwerkelijke maatregelen te treffen en komt ze zelfs terug op gedane beloftes.'

In de brief staat verder dat de minister wil dat universiteiten minder makkelijk een numerus fixus kunnen invoeren. Het instellen van een

fixus moet 'adequaat onderbouwd' worden en als dit niet gebeurt, dan krijgt de minister de mogelijkheid om het besluit van de universiteit te blokkeren. Althans, Van Engelshoven heeft een wetswijziging in voorbereiding die dat mogelijk maakt. Geneeskunde valt overigens niet onder de voorgestelde regeling.

Daarnaast wil Van Engelshoven het juridisch mogelijk maken dat een instelling alleen een capaciteitsbeperking op een Engelstalige track van een opleiding kan instellen. Daardoor blijft de toegankelijkheid van de Nederlandse variant gegarandeerd.

De grote toestroom van studenten, met name bij de technische universiteiten heeft er de laatste jaren juist voor gezorgd dat universiteits-

bestuurders naar een fixus grijpen.

Daar is de minister fel tegen: 'Het wringt dat er opleidingen met een numerus fixus kunnen zijn in een sector die tekorten op de arbeidsmarkt kent, zoals op dit moment gebeurt in de technieksector.'

Hoe de universiteiten de stormloop van studenten dan moeten opvangen, is echter niet duidelijk. Wel belooft de minister de bekostiging van studies nog eens goed onder de loep te nemen. Universiteitskoepel VSNU benadrukt de noodzaak van de fixus bij bepaalde studies: 'Door een groeiende arbeidsmarkt vraag en een sterk gestimuleerde interesse van studenten in deze opleidingen, moet er soms een fixus worden ingesteld om de kwaliteit van het onderwijs te kunnen garanderen.'

'Pak wachttijden DUO nu aan'

De Nationale Ombudsman uit - opnieuw - zorgen over de telefonische bereikbaarheid van Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO).

In een brief aan onderwijsminister Van Engelshoven dringt de ombudsman aan op verbetering.

In september had de ombudsman al een brief geschreven over de

slechte bereikbaarheid van DUO.

Van Engelshoven reageerde daarop dat zij geen ruimte had in de begroting om op korte termijn maatregelen te nemen; pas in het voorjaar van 2019 zou daar meer duidelijkheid over zijn.

'Het is geen uitzondering dat (oud-)studenten die contact met ons opnemen urgente problemen

hebben, zoals het uitblijven van een beslissing over de studiefinanciering', schrijft ombudsman Reinier van Zutphen in de laatste brief.

'De financiële beperkingen van uw departement zijn mijns inziens geen reden om (oud-)studenten met urgente problemen geen hulp te bieden.'

Studenten komen volgens de om-

budsman in de knel door de lange wachttijden. In de brief wordt benadrukt dat verbetering nu nodig is, en niet pas in het voorjaar, ook met het oog op een nieuwe druktepiek in januari en februari.

De ombudsman heeft de minister verzocht om binnen twee weken te reageren gezien de urgentie van het probleem. **SW**

Oplossing voor nakijkergergnis

Het komt voor dat er minder dan vijf dagen zit tussen het verschijnen van de tentamencijfers en de herkansing van een vak. De universiteitsraad wil af van deze lastige situatie.

Tot grote ergernis van studenten gebeurt het weleens dat een cijfer van een tentamen pas heel kort voor het hertentamen verschijnt. Maan-

dag besprak de universiteitsraad de Onderwijs en Examenregelingen (OERen) van de universiteit die gelden voor collegejaar 2019-2020. 'Er staat nu niet in de OERen wat er moet gebeuren als de cijfers van een tentamen minder dan vijf werkdagen voor het hertentamen bekend worden. We willen dat er iets in de OERen komt te staan over deze situatie', zei Bart van der Steen van

personeelspartij FNV Overheid.

'Het college begrijpt dat dit een grote zorg is voor studenten,' reageerde vicerector Hester Bijl. 'Deze situatie komt voor, maar niet heel vaak gelukkig. En als het gebeurt, dan is het hertentamen verplaatst.'

Het college wil niet dat in de OERen uitgebreid beschreven wordt wat precies de consequenties zijn als het vijfdaagseprobleem zich

voordoet. Dat is aan de faculteiten, en daar is de raad het mee eens.

'We stellen wel voor om een aansprekende tekst toe te voegen aan de regelingen', zei Bijl. 'Als er sprake is van minder dan vijf dagen, dan kan het hertentamen worden verplaatst. Dit ter inspiratie voor de faculteiten.' Die moeten zelf het probleem aanpakken, het college ziet er wel op toe dat dat ook gebeurt. **VB**

‘Dit baart ons zorgen’

Haagse raad uit felle kritiek op kwaliteitsafspraken

De Haagse faculteitsraad is zeer ontevreden over de onderwijs-kwaliteitsafspraken. De raad had commentaar op zowel het instemmingsproces als de inhoud van het plan.

DOOR SUSAN WICHGERS De kwaliteitsafspraken komen voort uit de afschaffing van de studiefinanciering: het geld dat met die afschaffing bespaard wordt, moet worden geïnvesteerd in verbetering van de onderwijskwaliteit.

De faculteitsraad heeft moeite met de grote haast waarmee het plan eerder is ingestemd en de inhoud van de afspraken, zo bleek afgelopen maan-

dag tijdens de raadsvergadering.

‘Het plan was amper door ons ingestemd voor 2019, en nu wordt het zelfs doorgetrokken naar meerdere jaren. Dat baart ons echt zorgen’, zei Kaoutar Ouhssaine van de personeelsgeleding.

Decaan Erwin Muller begreep de zorgen, maar legde uit dat ze in de knel zaten met deadlines. ‘Het is geen goed begin, maar we hadden formeel instemming nodig.’

Inhoudelijk was het commentaar vooral dat er te weinig met de opleidingen zelf was overlegd over wat er verbeterd kan worden, en dat er teveel basale dingen in staan waar het onderwijs sowieso aan zou moeten voldoen, zoals betere begeleiding voor studenten.

‘Het geld is bedoeld voor verbetering van het onderwijs’, verklaarde studenteraadslid Nina Eijpe. ‘De basis moet uit het reguliere potje, niet van dit extra potje.’

Bovendien waren de de opleidingscommissies nergens van op de hoogte, vulde personeelsraadslid Pauline Hutten aan.

‘Het gaat om zoveel geld en zoveel jaren. Het is zorgelijk dat dat niet met de opleidingscommissies besproken is’, vond Hutten.

Het faculteitsbestuur gaat, ondanks de krappe deadline, de kwaliteitsafspraken herzien met de commentaren van de faculteitsraad. Vandaag, donderdag, zouden de plannen opnieuw in de raad worden besproken.

Bijna vijf procent meer studenten

Het aantal ingeschreven studenten 2018-2019 aan de Universiteit Leiden is met 4,8 procent gestegen ten opzichte van vorig jaar. Dat blijkt uit haar voorlopige inschrijfcijfers.

In totaal hebben ruim 1300 studenten meer zich bij de Leidse universiteit ingeschreven. In 2017-2018 telde de universiteit 27.713 studenten, tegenover 29.040 nu. Aan alle faculteiten studeren dit jaar meer studenten dan het jaar ervoor, waarvan de Faculteit Governance and Global Affairs (FGGA) de grootste toename kent. Daar hebben dit jaar bijna 13 procent meer studenten zich ingeschreven. Ook Archeologie, Sociale Wetenschappen en Wiskunde en Natuurwetenschappen zijn meer dan gemiddeld gestegen, met respectievelijk 8,9 procent, 8,6 en 6 procent.

Bovendien telt de universiteit nu ruim 4600 internationale studenten; bijna 17 procent meer dan vorig jaar. Dat betekent dat 16 procent van alle Leidse universitaire studenten internationaal is, tegenover 14,3 procent vorig jaar. De stijging van 4,8 procent van de Leidse universiteit loopt parallel aan de landelijke toename.

Uit de voorlopige inschrijfcijfers

van de Vereniging van Universiteiten (VSNU) blijkt dat aan alle Nederlandse universiteiten samen 5 procent meer studenten zich hebben ingeschreven dan vorig jaar.

In totaal studeren er dit jaar bijna 290.000 studenten aan een Nederlandse universiteit. Dat leidt tot zorgen over het behoud van de kwaliteit van het wetenschappelijk onderwijs, zeker ook omdat de stijging hoger uitvalt dan de raming van 2 procent stijging die het ministerie maakte. ‘De signalen over werkdruk in het onderwijs, ook op universiteiten, moeten zeer serieus genomen worden. De regering heeft de verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat het wetenschappelijk onderwijs in Nederland van topniveau kan blijven en ook beantwoordt aan de maatschappelijke vraag. Dit kan alleen door fors te investeren’, aldus VSNU-voorzitter Pieter Duisenberg.

De stijging is te verklaren door het hogere aantal vwo-gediplomeerden en een hogere instroom van internationale studenten. Ongeveer 19 procent van de studenten is nu afkomstig uit het buitenland. Begin 2019 worden de definitieve inschrijfcijfers bekend. **SVL**

Miljoenen voor Leidse alumni

Leidse alumni Wouter Bruins en Wil Stutterheim hebben met hun Leidse biotechbedrijf In Ovo een miljoeneninvestering gekregen van verschillende bedrijven. Met de investering willen de alumni al in het kippenei kunnen bepalen of er een hennetje of een haantje uit zal komen. Dat heeft een reden: momenteel worden net uitgekomen kuikens van legkippen handmatig gesorteerd op geslacht. Omdat de haantjes geen eieren kunnen leggen, worden zij direct na het sorteren gedood. In Nederland zou het gaan om 45 miljoen haantjes, wereldwijd om 3,2 miljard. De methode voor geslachtsbepaling in het ei moet die aantallen drastisch omlaag brengen. Foto Dirk Bannert

Reserve is geen spaarvarkentje

Een actieplan voor psychische hulp aan studenten, en minder geld voor proeven op apen: de Tweede Kamer debatteerde dinsdag over de Onderwijsbegroting.

De Nederlandse overheid wil volgend jaar 42 miljard euro uitgeven aan onderwijs, cultuur en wetenschap, zagen we met Prinsjesdag. Daar moet de Tweede Kamer wel mee instemmen, en dus was er dinsdag een debat over de onderwijsbegroting.

Dat werd door de verschillende partijen vooral gebruikt om nog even hun paradepaardjes te berijden. De Partij voor de Dieren wil minder dierproeven op apen, DENK wil dat het hoger onderwijs toegankelijker wordt, VVD een betere aansluiting op de arbeidsmarkt. SP'er Frank Futselaar benadrukte dat het huidige financieringsmodel voor universiteiten leidt tot de exploitatie van buitenlandse studenten, en dus op de schop moet.

Eppo Bruins van de Christen-Unie maakt zich zorgen over de vele verhalen over burn-out en psychische nood onder studenten. Hij riep minister Van Engelshoven op tot een landelijk onderzoek, en een actieplan voor laagdrempelige psychische hulpverlening op onderwijsinstellingen.

D66'er Paul van Meenen had voorafgaand aan het debat eens de jaarrekeningen van de universiteiten bekeken. Er komt, als het goed is, meer geld aan voor het wetenschappelijk onderwijs, maar het is nu druk. Kunnen ze niet wat van hun reserves uitgeven om de tussenperiode te overbruggen? Al die universitaire reserves zijn samen drie miljard euro: waarom ‘rammelen studenten en docenten in Den Haag aan de poort’, terwijl de besturen het geld oppotten?

Nou, omdat de universiteiten helemaal niet zomaar drie miljard kunnen pinnen. Letterlijk de eerste

hit bij google op de vraag wat een ‘algemene reserve’ is, legt al uit dat het in elk geval géén vrij besteedbaar spaarvarkentje is, waar je mee kan doen wat je wilt. Een gedeelte van dat geld zit vast in gebouwen en dergelijke, die je eerst zou moeten verkopen voor je het geld uit kan geven. Een ander gedeelte is bedoeld om in gebouwen en apparatuur te investeren. De Universiteit Leiden heeft bijna tweehonderd miljoen euro in de reserve, maar heeft ook plannen voor een geesteswetenschappen-campus, nieuwbouw bij de bèta's, een vers sportcentrum met klimwand en een groot datacenter.

‘Je kan niet simpelweg zeggen: de werkdruk is hoog, dus we halen nu wat geld uit die pot’, aldus universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeeke.

Minister Van Engelshoven reageert donderdag op de vragen en verzoeknummers van de Kamerleden. **BB**

Denktank over medezeggenschap

De faculteit Geesteswetenschappen heeft een nieuw informeel platform: Humanities ThinkTank. Die bestaat uit zestien studenten uit verschillende gremia, die optreedt als consultant voor het universiteitsbeleid.

Het platform is bedoeld om de studenten met elkaar te laten brainstormen over facultaire onderwerpen. Het eerste overleg staat gepland op 9 november en zal onder meer gaan over de effectiviteit en zichtbaarheid van studentenverkiezingen en hoe ervoor kan worden gezorgd dat er meer wordt gestemd.

De zestien studenten zijn samengesteld uit onder meer opleidings- en studieverenigingsbesturen, de faculteitsraad, een studentambassadeur en het Leids Universitair Studentenplatform (LUS). Initiatiefnemer en student-lid van het faculteitsbestuur Olivier Fajgenblat: ‘De studenten komen van 17 verschillende

opleidingen, er is een gelijke man-vrouwverhouding en er zitten zowel bachelor- als masterstudenten in. Het platform is een verbindende factor tussen de verschillende gremia die normaal gesproken niet met elkaar in contact komen.’ Elke anderhalve maand komt het platform samen.

In de raadsvergadering gaf raadslid Jan Sleutels al een voorzet voor een agendapunt: hij vindt dat duidelijker moet worden hoe docenten met studenten moeten communiceren buiten de colleges om. ‘Aan Facebook kunnen we niet beginnen, en de website is een ramp’, stelde hij. Fajgenblat: ‘Dat is inderdaad een netelig onderwerp. Het verschilt per opleiding. Evaluaties worden bijvoorbeeld niet altijd aan studenten teruggekoppeld of studenten worden niet op de hoogte gebracht van een verandering in het curriculum. Daar moet meer uniformiteit in komen. Dit punt zullen we op de agenda laten terugkomen.’ **SVL**

Vertraging? Daar is wel geld voor

Studenten die vertraging oplopen zijn niet of nauwelijks op de hoogte van financiële middelen die onderwijsinstellingen wel degelijk voor hen beschikbaar stellen.

Dat blijkt uit onderzoek van de Inspectie van het Onderwijs. Universiteiten en hogescholen hebben verplicht een pot geld voor studenten die om een goede reden vertraging oplopen: het profileringsfonds. Het gaat onder meer om studenten met een functiebeperking, mantelzorgers, studenten die een bestuursjaar doen en topsporters.

Maar deze studenten weten de weg naar dit fonds slecht te vinden. Bovendien zijn ook studentendecanen en studieadviseurs er slecht van op de hoogte. Daarom wil de inspectie dat de besturen van de universiteiten en hogescholen hierover meer en betere voorlichting geven.

‘Ik vind het van belang dat deze groep studenten actief op de hoogte wordt gebracht van de voorzieningen

zodat zij de ondersteuning kunnen krijgen waar zij recht op hebben. Passieve informatieverstrekking op een website is daarom niet voldoende’, schrijft onderwijsminister Van Engelshoven in een brief aan de Tweede Kamer.

Ze verwacht dat meer studenten van het fonds gebruik gaan maken zodra zij van het bestaan weten. ‘In het Regeerakkoord is daarom een intensivering van het profileringsfonds opgenomen van structureel 2 miljoen euro voor studenten in overmachtsituaties.’ Dit extra bedrag wordt uitsluitend ingezet voor mantelzorgende studenten, studenten met een beperking, zwangere studenten en studenten met een chronische ziekte of psychische problemen.

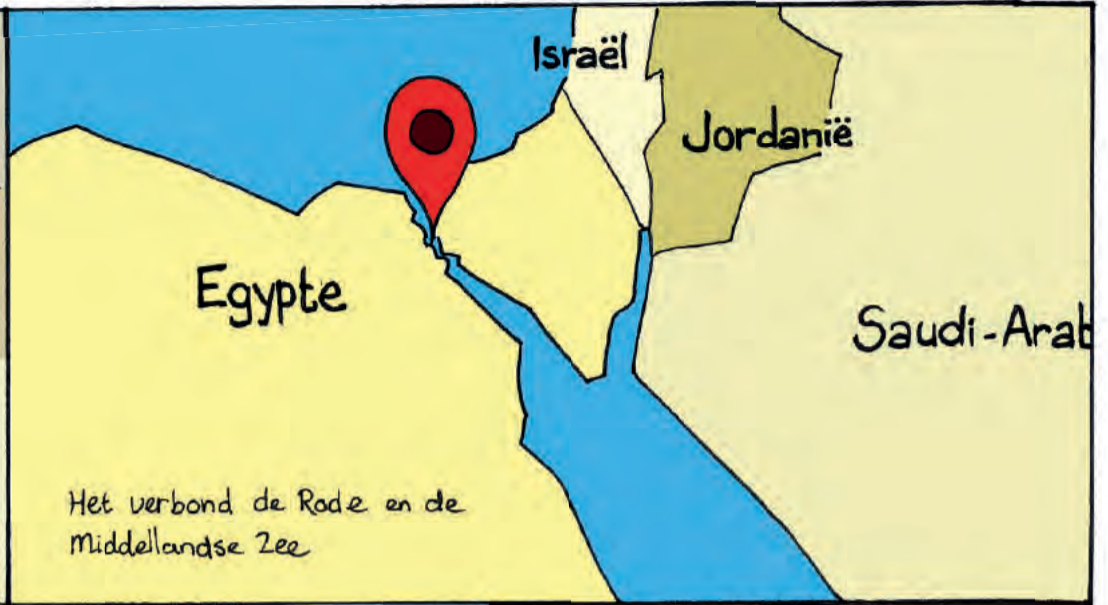
In april schreef *Mare* dat studenten met een beperking ook niet op de hoogte zijn van een toeslag vanuit de gemeente. Volgens LSVb zou slechts een kwart van en hiervan weten en vraagt een nog veel kleiner deel de toeslag daadwerkelijk aan. **SVL**

Gif op het Rief

1869: De opening van het Suez-kanaal

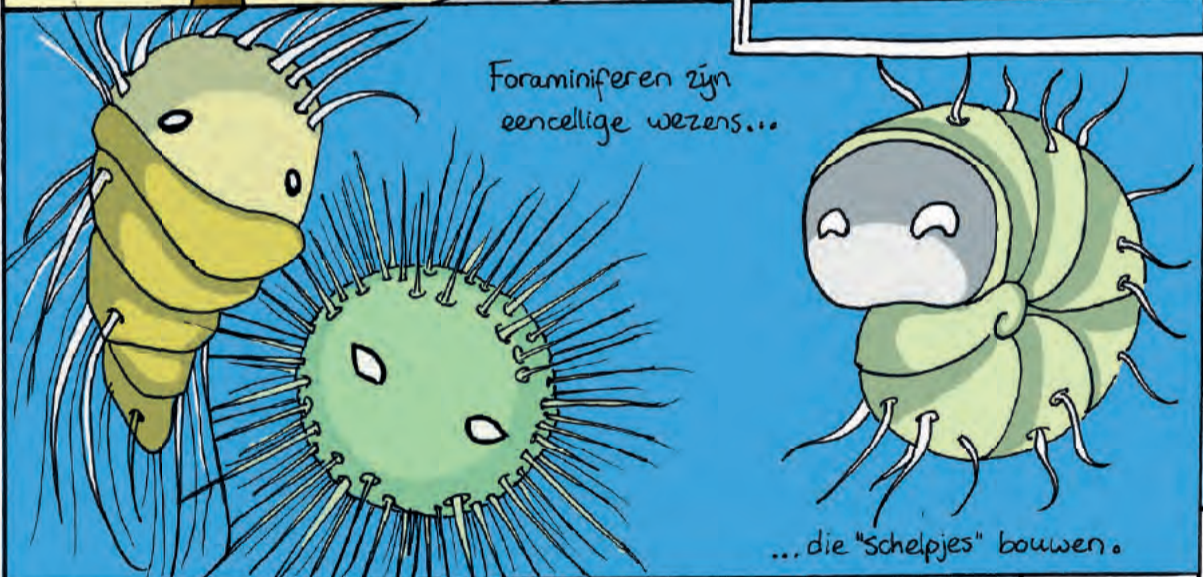

Het verbond de Rode en de Middellandse Zee

Daardoor doken nieuwe soorten op in de Middellandse Zee. Sindsdien zijn daar nieuwe stranden ontstaan.

Stranden waarvan veel zandkorrels ooit leefden.

Foraminiferen zijn eencellige wezens...

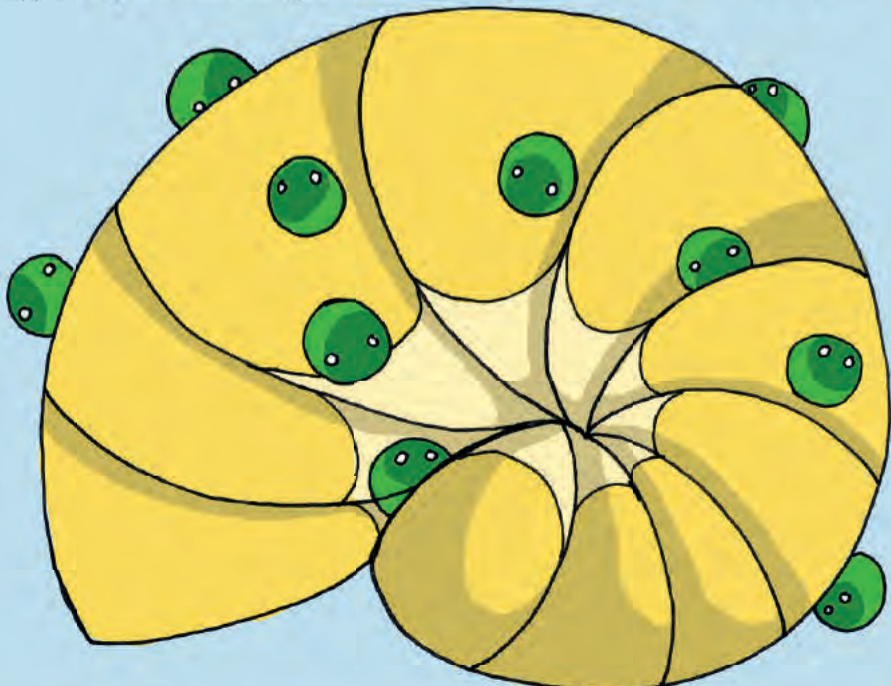
...die "schelpjes" bouwen.

Daardoor kunnen ze vrij groot worden, voor eencelligen. Deze is heel groot. De meesten zijn zo groot als een zandkorrel.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 cm

Ze zijn zo groot, dat ze gastheer kunnen zijn voor andere eencelligen.

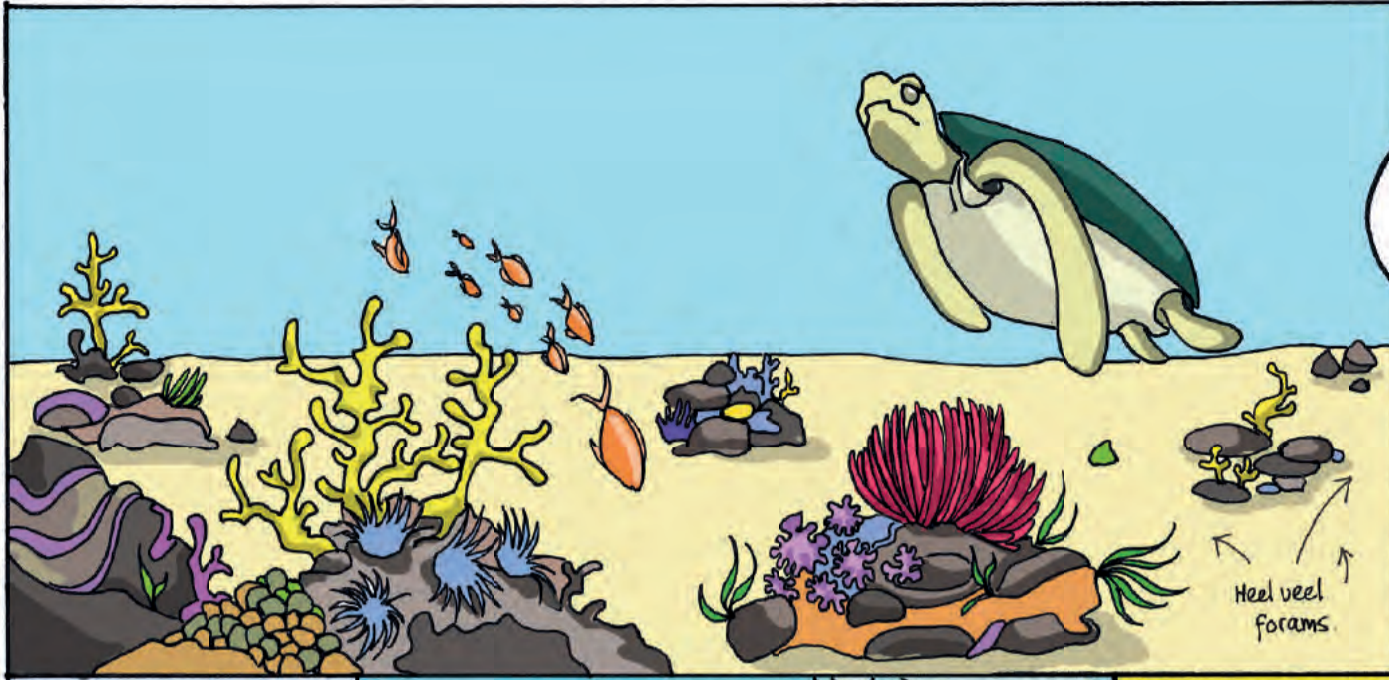
Bijvoorbeeld voor bacteriën die aan fotosynthese doen.

Niet als koraal.

koraal zelf is eigenlijk wit. De kleuren komen van de bewoners.

Iedereen kijkt naar de koralen, de vissen en de schildpadden, maar forams zijn ook behoorlijk belangrijk.

MARTINA PRAZERES
Onderzoeker bij Noduralis

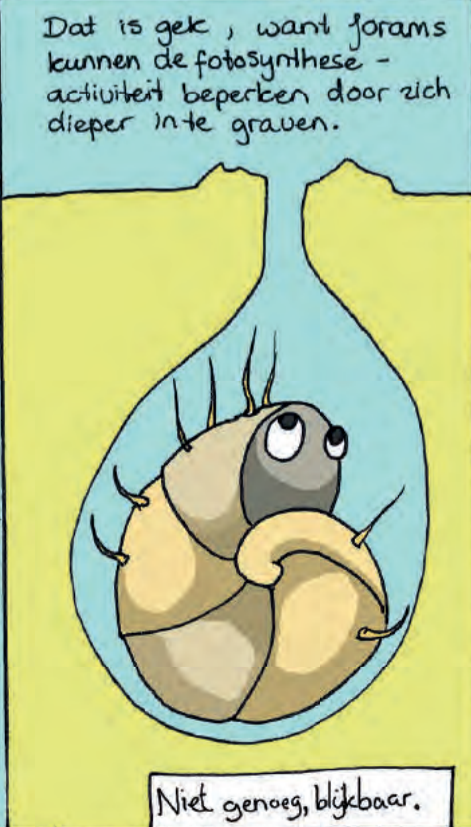
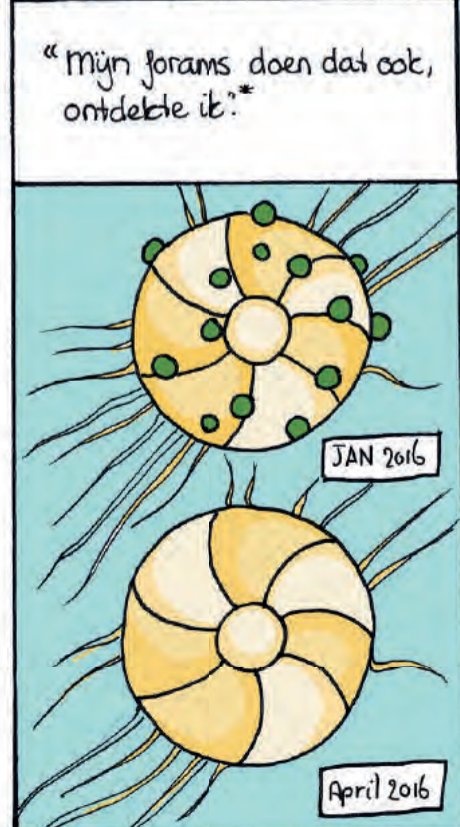
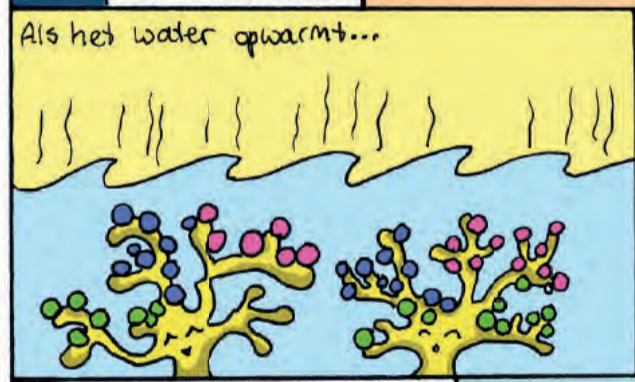
Somme stranden en eilanden bestaan vooral uit foram-schelpjes. Krijtrotsen zijn grotendeels samengeperste forams.

"Tijdens mijn PhD onderzoek ik forams op het Great Barrier Reef in Australië. We wisten dat er warm water aan zat te komen, vanwege El Niño."
(Een natuurverschijnsel waarbij oceaanwater opwarmt)

In 2016 vond daar een groot "Bleaching event" plaats

We waren verbaasd hoe erg de verbleking was. Alles met fotosynthetiserende bacteriën had er last van. Koraal, maar ook sponzen en sommige schelpdieren.

Het is dus belangrijk te weten hoe ze op warmer zee water reageren.

* Frontiers in Microbiology

Opinie

Werk verstandig over: eet een appel!

Waarom pakt het Healthy Universities Network het echte ongezonde werkklimaat niet aan?

De universiteit is een ongezonde arbeidsplek geworden door hoge werk- en prestatiedruk en scheve machtsverhoudingen, schrijft **Bart van der Steen**. Daar helpt geen workshop 'gezond koken' aan.

Iets zelfgenoegzaam had het wel, de bijeenkomst van 17 oktober waarop de universiteit zich officieel aansloot bij het Healthy Universities Network. Rector Carel Stolker wees het publiek erop dat Leiden zich als eerste Nederlandse universiteit heeft aangemeld. Een oud-minister (inmiddels professor) meldde zich stante pede aan als ambassadeur. Verschillende sprekers wisten met slim getimede grapjes de lachers op hun hand te krijgen. Al met al een geslaagd persmoment dus.

Dat de universiteit werk moet maken van gezondheid is dan ook een waarheid als een koe. Volgens *Mare* ('Zomaar een werkweek', *Mare* 5, 11 oktober) heeft zestig procent van de Leidse academici de afgelopen drie jaar last gehad van fysieke of psychische klachten.

Dat komt in de eerste plaats door de hoge werkdruk. *Mare* citeert een landelijk onderzoek van de FNV en de VAWO uit 2017: 'Een grote meerderheid (78 procent) werkt 's avonds en in het weekend door, meer dan de helft doet dat ook bij ziekte (59 procent) en in de vakantie (53 procent).'

Daar komt nog eens bij dat het harde werk zelden beloond wordt. Slechts een enkeling lukt het om een tijdelijk contract om te zetten in een vaste aanstelling. In 2016 had

twee derde van de wetenschappers in Leiden een tijdelijk contract (47,6 procent exclusief de promovendi).

Ten slotte is Leiden een universiteit waar tegenspraak lang niet altijd geduld wordt. De afgelopen jaren kwamen in dat verband het Instituut Pedagogische Wetenschappen en het Leiden Institute for Area Studies in het nieuws. Een saillant detail in het *NRC*-artikel over het International Tax Center ('Hoe een Leidse professor bouwde aan zijn eigen Harvard aan de gracht', *NRC*, 5 oktober) was dat medewerkers en oud-studenten alleen anoniem met de krant wilden praten 'vanwege de invloed van [directeur en hoogleraar] Van Raad binnen hun vakgebied'.

Kortom, de universiteit is een ongezonde werkplek geworden door werkdruk, prestatiedruk en ongezonde hiërarchieën. Ik had dan ook verwacht dat deze thema's een belangrijke plek zouden innemen in het nieuwe initiatief om de universiteit gezond te maken. Niets was minder waar.

Carel Stolker vertelde direct aan het begin van de bijeenkomst dat werkdruk een belangrijk punt is, maar dat er 'geen eenvoudige antwoorden zijn'. Men ging dan ook snel verder naar wat er wél mogelijk is. Het resultaat was enigszins ontluisterend. De initiatiefnemers raadden ons aan om minder cola te drinken, en appels te eten in plaats van koekjes. Er werd zelfs een workshop 'gezond koken' aangekondigd. Zo smal zijn dus de marges van de universiteit geworden.

De Healthy University traptte vervolgens af met een aantal work-

shops. Naast een workshop gezond eten ('ook op het werk'), lekker slapen en werkstress verminderen stond 'meer bewegen' centraal. Hoe echter de werkdruk verminderd kan worden, of hoe ongezonde werkverhoudingen bespreekbaar gemaakt kunnen worden: geen woord.

Begrijp me alsjeblieft niet verkeerd. Ik zie zeker de waarde in van de bovengenoemde workshops, maar desondanks kost het me moeite om de volgende uitspraak van gezondheidspsychologe Winnie Gebhardt, die de workshops organiseert, met enthousiasme te lezen: 'Mensen brengen al snel acht tot tien uur door op hun werk. De vraag is dus: Hoe kun je jouw werk zo inrichten dat het op een heel gemakkelijke en vanzelfsprekende manier zowel gezonder als plezieriger voor je wordt?'

Het gaat er, kortom, niet om de problemen aan te pakken, maar de gevolgen ervan draaglijk te maken. Maar waarvoor dan? Zodat we nog langer door kunnen gaan met overwerken, ook als we ziek zijn? Op deze manier is het Healthy University initiatief niets meer dan een doekje voor het bloeden. College van bestuur, neem je medewerkers en hun problemen serieus. Organiseer niet nog meer persmomenten, maar zorg ervoor dat naast initiatieven zoals Healthy University ook de echte problemen (werkdruk, prestatiedruk en ongezonde hiërarchieën) worden aangepakt

BART VAN DER STEEN is universitair docent geschiedenis en namens de FNV lid van de universiteitsraad

Bezoek ook onze website
www.mareonline.nl

de
Kattekop
kinderdagverblijf

2018 REGIO AWARD WINNAAR ZUID HOLLAND*

Ouders beoordeelden ons dagverblijf in een onafhankelijk onderzoek met een **9.1** 45 reviews

Het is de 5de keer op rij dat de Kattekop de Regio Award Zuid Holland ontvangt.

Al ruim 35 jaar hét kinderdagverblijf exclusief voor medewerkers en studenten van de Universiteit Leiden en gelieerde instellingen. Op loopafstand van station Leiden C.S. Open van 07.30 uur - 18.30 uur.

Meer informatie | www.dekatekop.nl | tel. 071 517 6363

*Reviewplatform Ourebble / tevreeden.nl

Brief

Over draaifeuten gesproken: Frölke kan niet blijven draaien

Viktor Frölke besprak de film *Niemand in de stad* ('Huggende draaifeuten', *Mare* 6, 18 oktober). Over draaifeuten gesproken: in 2010 zegde de heer Frölke zijn lidmaatschap van BEETS op.

Nu beweert hij in uw prachtige blad nog steeds mijn 'dispuutgenoot' te zijn. Helaas krijg je de Beetsfleur maar een keer - en bedanken is bedanken. Ik begrijp uiteraard dat vermelding van dit gegeven in zijn stuk de auteur in een lastige positie had gebracht - het plaatst een en ander in een ander daglicht - maar ik help hem, voormalig dispuutgenoot, natuur-

lijk graag. Bij dezen dus een kort bericht ter rectificatie: je kunt niet blijven draaien.

Oh, en als u toch contact met hem zoekt, kunt u dan ook mijn excuses doorgeven dat ik nooit heb gereageerd op zijn door hem aan mij ongevraagd opgestuurde, meest recente roman? (Zonder daarbij een voor-de-hand-liggende grap over draaifeuten te maken? Ik weet het: ik moest ook op mijn tong bijten.)

Philip Huff, voormalig kattenpraeses Beetshuis en schrijver van *Niemand in de stad*

LITERAIR TALENT OPGELET!

Win € 250 met de Mare-Kooyker Kerstverhalenwedstrijd

Ook dit jaar weer: de Mare-Kooyker Kerstverhalenwedstrijd! Win **€250**, **€75** of **€50** aan boekenbonnen. Oproep van auteurs en juryleden Christiaan Weijs en Arjen van Veelen: schrijf gewoon een goed verhaal, met kop en staart, over een strevend personage dat een omslag doormaakt. Mail (max. 1500 wrd) voor **7 december** naar: redactie@mare.leidenuniv.nl Deelname alleen voor Leidse studenten.

LEIDS UNIVERSITAIR WEEKBLAD

Mare

Boekhandel
Kooyker

Het alternatief voor sterven

Transhumanisten vinden de dood niet cool

Ze willen eeuwig leven, desnoods als robot of dataset. De Ierse schrijver Mark O'Connell schreef een boek over transhumanisten. 'Voor mijn part zie ik eruit als de Mars Rover.'

DOOR VINCENT BONGERS Op de glazen koffietafel van het bedrijf Alcor ergens in een woestijn in Arizona, ligt een geïllustreerd kinderboek met de titel *Death is Wrong*. Op de cover staat een kind dat Magere Hein onverrichter zake laat afdruipten. In het pand staan enorme reservoirs met daarin meer dan honderd ingevroren personen. Zij hebben grof geld betaald om in deze cryogene staat gebracht te worden. Zodra de aandoeeningen waaraan ze zijn overleden genezen kunnen worden, zullen hun lichamen worden ontdooid. Of als de technologie zo ver is om alle informatie uit hun hersenen over te brengen naar een computer of een robot.

'Je kunt ervoor kiezen om je hele lichaam te laten prepareren, maar alleen je hoofd is ook een optie, én goedkoper', weet de Ierse schrijver Mark O'Connell. 'In principe heb je ook alleen maar de hersenen nodig. Die zet je wel in een nieuw lichaam of zo, dat is het idee.'

De beschrijving van Alcor staat in *De Mensmachine*, het vorig jaar verschenen boek van O'Connell. Vrijdag 9 november geeft hij een lezing op de Brave New World Conference, in de Leidse Stadsgehoorzaal. Hij ging op zoek naar wetenschappers, filosofen, technici en zelfs politici die zich bezig houden met transhumanisme. Oftewel het doorbreken van de natuurlijke grenzen

Transhumanist Zoltan Istvan toerde door Amerika met een camper in de vorm van een doods-kist

van het menselijk leven.

'Er zijn mensen die leven en dood niet als een existentialistische filosofische vraagstukken zien, maar echt de mouwen opstropen en op zoek gaan naar mogelijkheden om eeuwig, of in ieder geval veel langer te leven. Ik heb er zelf ook geen vrede mee dat ik elk moment dood kan gaan. Het is niet cool dat we allemaal moeten sterven. Maar een eeuwig leven als machine, of dat mijn herse-

nen ergens opgeslagen zijn als data, dat zie ik ook niet zitten. Dat vind ik eigenlijk nog beangstigender. Dat is een raar soort paradox.'

Het transhumanisme kan allerlei vormen aannemen. Ergens in een kelder in de Amerikaanse stad Pittsburgh bevindt zich bijvoorbeeld een groep mensen die zichzelf als cyborg ziet en zichzelf met elektronische implantaten wil verbeteren. Ze zijn een bedrijf gestart, dat Grindhouse

Wetware heet. Tim Cannon, software ontwikkelaar, *biohacker* en het uithangbord van het bedrijf, wijst het biologische lichaam resoluut af. We zijn maar onderontwikkelde apen, vindt hij. Een van zijn collega's roept in het boek: 'We kunnen niet eens röntgenstralen zien, hoe kut is dat?'

Het liefst wil Cannon alle lichaamsdelen vervangen. 'Voor mijn part zie ik er uit als de Mars Rover.

Maakt me geen reet uit.' Alleen is zijn elfjarige dochtertje het daar niet mee eens. 'Ik geloof dat zij nogal is gehecht aan mijn gezicht.' Cannon baarde een paar jaar geleden opzien met het inbrengen van een implantaat in zijn onderarm ter grootte van een pak kaarten. Het apparaat stuurde om de vijf seconden biometrische gegevens naar zijn telefoon. Artsen weigerden het ding aan te brengen, schrijft O'Connell. In Berlijn werd een 'lichaamsingenieur' gevonden die de operatie wel wilde doen. Dat ging *raw dog*, oftewel zonder verdoving.

Hoe uitzonderlijk ook, voor sommige buitenstaanders klinkt het aantrekkelijk. 'Een van de raarste dingen die me na de publicatie is overkomen was een advocate uit Londen die me mailde dat ze nog nooit van transhumanisme had gehoord, maar na het lezen van mijn boek een microchip liet implanteren.'

'Mensen vragen soms ook of ik niet bang ben als ik met zulke figuren af te spreken. Dat was maar één keer het geval, toen ik mee ging op verkiezingstournee met transhumanist Zoltan Istvan, die zich in 2016 kandidaat stelde voor het presidentschap van de VS. Istvan had een nogal apart vervoersmiddel: een dertien meter lange camper die hij had verbouwd tot doods-kist. In die loeihete olieklekkende grafkist heb ik wel een paar moeilijke momenten gehad: ik zag ons zo de afgrond inrijden. Dat zou, zeker in context van mijn onderzoek, wel een knullig ironische dood zijn geweest.'

Mark O'Connell, *De Mensmachine*. Uitgeverij Podium, 286 pagina's, € 21,50

Nog even en *deepfakes* zijn echt

En dan weet je echt niet meer wat je kunt vertrouwen

Het begon met Hollywoodsterren die in pornofilms opdoken, maar zogeheten *deepfake*-video's duiken nu ook op in de politiek. 'Dit maakt mensen bang en onzeker.'

DOOR VINCENT BONGERS 'President Trump is a total and complete dipshit!' Aldus Barack Obama in een filmpje dat in april opdook. De beelden lijken uit een officiële toespraak te komen. Obama's stem klopt niet helemaal, maar de bewegingen van hoofd, schouders en mond geven wel de indruk dat je naar de oud-staatsman zit te kijken. De makers van het filmpje maken echter zelf snel een einde aan de illusie. Het is namelijk *comedian* en regisseur Jordan Peele die met behulp van software Obama laat bewegen en zijn stem imiteert. Het is een zogeheten *deepfake video*, in dit geval bedoeld als waarschuwing.

'Als ik *deepfakes* laat zien in een zaaltje, dan moeten het publiek eerst lachen', zegt de Zwitserse Jeanine Reutemann. De onderzoeker van het Centre of Innovation in Den Haag geeft op 8 november een lezing op het Brave New

World-congres. 'Maar na kreten als "wow, wat cool" valt het stil en zie je de mensen denken: "Oh shit: wat en wie kan ik straks nog vertrouwen?" De technologie om deze video's te maken bestond al een

tijdje, maar het grote verschil is dat de software nu overal beschikbaar is en makkelijk te gebruiken.' Wie een programma als FakeApp downloadt en online een tutorial volgt, kan aan de slag.

De zucht naar seks was een grote aanjager van de nepfilmmpjes. 'Eerst zag je *deepfakes* vooral in de porno-industrie. Dan had je video's waarin bijvoorbeeld een filmster als Emma Watson ineens hardcore seksscènes speelt.'

Het is mogelijk om de bewegingen van een persoon na te bootsen en vrij nauwkeurig woorden in diens mond te leggen. Dat kan door de stem van een persoon te samplen, te bewerken en zo zelf teksten te genereren. 'Hoe publiceer een figuur is, des te makkelijker is het om de stem en bewegingen op te slaan en te gebruiken.'

Je kunt het nu nog wel zien of een video nep is, aldus Reutemann. 'Als je bijvoorbeeld goed kijkt naar de bewegingen van mond en handen. Maar de makers en de technologie worden steeds beter. Er komt dus

een moment dat je niet meer kunt zien of het echt is. Het lastige is dat we niet weten wanneer precies. De *deepfakes* zijn slechts een symptoom van iets veel groters. Mensen zijn bang en onzeker omdat zij al geconfronteerd worden met *fake news*, hoaxes en misbruik van social media-gegevens.'

Volgens Reutemann is het van groot belang dat betrouwbare media, zoals de BBC, maar ook organisaties als Amnesty International een grote rol krijgen in het verifiëren van beeldmateriaal. 'Amnesty heeft bijvoorbeeld een lab dat beelden en video's van mogelijke mensenrechtenschendingen onderzoekt en probeert te achterhalen of het materiaal legitiem is. Maar het is heel lastig om in die enorme stroom informatie echt van nep te onderscheiden.'

Aan het namaakfilmmpje van Obama die Trump uitscheldt, kun je als je goed kijkt, nog zien dat het nep is. De nadruk ligt hier op 'nog'.

Tech van de toekomst

De Brave New World Conference is een congres op donderdag 8 en vrijdag 9 november in de Leidse Stadsgehoorzaal over technologische ontwikkelingen en de impact die deze hebben op mens en maatschappij. Het congres vindt plaats in de Stadsgehoorzaal. Tickets kosten tussen de € 185 en € 250 per dag, en tussen de € 300 en € 400 voor twee dagen. Voor studenten zijn de kaartjes een stuk goedkoper. € 45 voor een dag, € 75 voor twee dagen. Zie www.bravenewworld.nl

Stop the current language quagmire

Allow mixed use of English and Dutch for University Council meetings

The language policy at Leiden University denies international students the opportunity to represent themselves in the co-participation bodies, writes **Viktor Blichfeldt**.

The Democratic Students Party - The Hague has had an exciting year demanding start to our first term in the University Council. We got a warm welcome to the Council by our fellow representatives who have given us much needed support and advice that we, as a new student party, greatly appreciate.

We have been working hard on establishing our own internal organization and we have also met our first challenges, especially in the Executive Board's reluctance to implement a language policy that would permit the first ever international representative on the Council to fully execute their elected mandate.

The DSP was founded and elected to the University Council on a platform of representing Campus The Hague. Our main goals are to get the campus' facilities up to par with the rest of Leiden University, to take part in planning the future of our campus and, most importantly, to serve the interests of all Leiden University students in The Hague, including the large and growing - yet underrepresented - international segment. So, in short, the DSP wants to take part in building and improving our university and shaping its future. However, now that we are finally here, ready to get to work, we are not able to do so for the simplest of reasons: language.

Let's make it clear: the DSP does not want to change the administrative language of Leiden University. It is Dutch and it will stay Dutch. What we ask of the university and its Executive Board is that it makes the co-participation bodies, such as the University Council, equally accessible to all students, no matter where they are from.

According to the university's annual report from 2017, around 18 percent of all bachelor students and 29 percent of all master students are internationals and this number is only going to increase. Yet, the current language policy and the Executive Board's interpretation of it denies international students the opportunity to actively participate

The Tower of Babel by Flemish painter Pieter Bruegel the Elder (ca. 1563–65).

in the co-participation bodies.

Demanding a passive knowledge of Dutch at a B1 level to be able to participate in the Councils is an exclusionary criteria. For most non-Dutch speaking students, learning Dutch through the university's Academic Language Center would take over a year and cost at least €1260 to reach this level.

To add insult to injury, there are currently only two Dutch courses offered in The Hague and only to an A1 level. The Executive Board must see that this will undoubtedly discourage and prevent non-Dutch speaking students from actively participating in the co-participation bodies on equal terms with the Dutch speaking students.

Inclusivity and diversity are supposed to be core values of Leiden University, and internationalisation a key ambition. To quote the university's own Institutional Plan for the period 2015-2020: 'Leiden University

is an open community where all those who wish to contribute to its ambitions and to everything that it stands for will feel at home and have equal opportunities.'

Discouraging international students from actively participating in the democratic process of our university is an obstruction of these supposed equal opportunities and a clear rejection by the Executive Board of the aforementioned values and ambitions.

Thankfully, the DSP is not alone in condemning these restrictive policies. The University Council has unanimously addressed the Executive Board in a letter, expressing its dissatisfaction with the hard line the Board has taken towards international members of the Council. Together we express our support for the international community at Leiden University and offer alternative solutions. Hopefully, this will be the start of a positive change in policy.

However, if the Executive Board continues to follow their hard line, the DSP will introduce a memorandum regarding the language policy at Leiden University to the University Council. We have already identified seven concrete solutions to the current language quagmire.

The solutions we offer partly echo those outlined in the Council's letter, such as the need for simultaneous translation during certain meetings and the possibility of a mixed use of English and Dutch in other meetings.

We would furthermore ask that the university makes its Dutch courses more accessible and substantially more affordable, and that they increase the promotion of them to both prospective and current students. This would mean that those who aspire to learn Dutch have a better opportunity to do so. We hope that with this, the Executive Board will also realize that a change

in policy is needed, which will not only benefit international staff and students, but Leiden University as a whole.

That being said, the DSP and the students of Campus The Hague are proud to be a part of the historic and renowned institution that is Leiden University. We came from all over the Netherlands and from over 90 nations to start our academic career here with the backing of Leiden University's distinguished traditions within academia - traditions rooted in history, yet looking to the future. In that regard, Campus The Hague is a core part of Leiden University's vision for the future and we, the students of this campus, must be allowed the equal opportunity to help implement this vision.

VIKTOR BLICHFELDT, University Council student representative and President of the Democratic Student Party - The Hague

Maretjes

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord**, 23 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8, waarvan 7 met vergoeding van 5 tot 10 euro. **Voortgezet onderwijs**: *Nederlands, 3havo. * Engels, 4havo. Engels, brugklas Speciaal Voortgezet onderwijs. *Engels, brugklas anderstaligen. *Nederlands, 3havo. *Nederlands, brugklas vmbo-TL. Nederlands, 2mavo-havo. Nederlands, 3mavo. Nederlands, 2vmbo. Nederlands, 2hbo, onderzoeksverslagen maken. *Nederlands, Engels, 2-VSO. * Frans, Engels, brugklas mavo-havo. **Leiden-Zuid**, 4 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8. Voortgezet onderwijs: Engels, 3mavo. Onderwijswinkel Driftstraat 77, ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hde-koomen@owwleiden.nl.

Huishoudelijke hulp gezocht in het centrum van Leiden. Je werkt tweeënhalve uur per week en krijgt betaald uit een PGB (wit, dus). Interesse? Mail voor meer informatie naar mariekeharmen@casema.nl.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. BTW voor elke vijftig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., postbus 20, 2040 AA Zandvoort, telefoon 023-571 47 45. E-mail: Zandvoort@bureauvanvliet.com.

Prof.dr. M.C. de Vries zal op vrijdag 2 november een oratie houden bij benoeming tot hoogleraar bij de faculteit Geneeskunde met als leeropdracht Normatieve aspecten van de geneeskunde. De titel van de oratie is 'Elementary, my dear Watson!'.

Mw. J.M. van der Krogt hoopt op dinsdag 6 november om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Recovery of arm-hand function after stroke: developing neuromechanical biomarkers to optimize rehabilitation strategies'. Promotor is Prof.dr. J.H. Arendzen.

Dhr. G.V.M. van Ginkel hoopt op dinsdag 6 november om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Sociale Wetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Making mentoring match'. Promotor is Prof.dr. N. Verloop.

Dhr. D. Donev hoopt op dinsdag 6 november om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is 'The Urban Systems of the Balkan and Danube Provinces (2nd-3rd century AD)'. Promotor is Prof.dr. L. de Lig.

Mw. J.J. Willeumier hoopt op dinsdag 6 november om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Optimising the treatment of patients with long bone metastases'. Promotor is Prof.dr. P.D.S. Dijkstra.

Mw. C.E.M. Harwood hoopt op dinsdag woensdag 7 november om 10.00 uur te promoveren tot doctor in de Rechtsgeleerdheid. De titel van het proefschrift is 'Navigating Between Principle and Pragmatism: The Roles and Functions of Atrocity-Related United Nations Commissions of Inquiry in the International

Legal Order'. Promotoren zijn Prof.dr. L.J. Van den Herik en Prof.dr. C. Stahn.

Mw. I. Merkelbach hoopt op dinsdag woensdag 7 november om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Sociale Wetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Protective Teaching Mechanisms in Case of Mild Perinatal Adversity'. Promotor is Prof.dr. C.A. Espin.

Dhr. M.A. Locicero hoopt op dinsdag woensdag 7 november om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Archeologie. De titel van het proefschrift is 'Liquid Footprints: Water, Urbanism, and Sustainability in Roman Ostia'. Promotor is Prof.dr. M.J. Versluys.

Mw. M.M. Gomes Fernandes hoopt op dinsdag woensdag 7 november om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'A day in the life of a germ cell'. Promotor is Prof.dr. C.L. Mummery.

Dhr. W.G. Broekema hoopt op dinsdag woensdag 7 november om 16.15 uur te promoveren tot doctor in Governance and Global Affairs. De titel van het proefschrift is 'When does the phoenix rise?'. Promotoren zijn Prof.dr. T.P.S. Steen en Prof.dr. R. Torenvlied.

Dhr. J. van den Berg hoopt op dinsdag donderdag 8 november om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Thomas Morgan (1671/2-1743): from Presbyterian Preacher to Christian Deist'. Promotor is Prof. dr. E.G.E. van der Wall.

Dhr. R. Zhang hoopt op dinsdag donderdag 8 november om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Selective autophagy in host defense against mycobacterial infection'. Promotor is Prof.dr. A. Meijer.

Academische Agenda

Van heel verliefd tot kapotgetrapt

Persoonlijk drama in het pension door Al Dente

De Leidse toneelgroep Al Dente voert de toneelvoorstelling *Villa des Roses* op, naar het gelijknamige boek van Willem Elsschot. 'Ik mag zelfs een zoenscène spelen.'

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK Het is een klassieker op menig leeslijst van middelbare scholieren: de debuutroman van de Vlaamse auteur Willem Elsschot (pseudoniem van Alphons de Ridder). Het verhaal speelt in Parijs, nabij Arc de Triomphe, waar echtpaar Brulot het pension Villa des Roses runt. De pensiongasten, die ook het pad kruisen van echtpaar Brulot, de kamermeisjes en huisaapje Chico, zorgen in en om het verblijf voor uiteenlopende gebeurtenissen.

Regisseur Jos Nijhof (66) zag er een mooi theaterstuk in. 'Er zitten veel personages in, veel dialogen en de gebeurtenissen zijn mooi te dramatiseren', vertelt hij. Nijhof bewondert het werk van Elsschot om meerdere redenen. 'Typerend voor zijn werk is dat hij niet het schrijven van grote literatuur nastreeft, maar juist inzoomt op de kleine verhalen en het persoonlijk drama. Dit verhaal speelt zich af in een wereldstad, maar we volgen het verhaal in een klein familiepension

in een achterafstraatje. Daarbinnen weet hij wel universele thema's aan te snijden als liefde, dood en bedrog. En zijn proza is stilistisch fantastisch. "De meeste inspanning van het schrijven zit in het weglaten", heeft hij eens gezegd. Hij heeft een heel sobere stijl die teruggaat tot de kern.'

Louise van Dongen (28) speelt kamermeisje Louise. 'Een prachtige rol. Haar emoties zijn in extremen aanwezig, van heel verliefd tot kapotgetrapt', vertelt ze. 'Ik mag zelfs een zoenscène

spelen met Bart Verschoor, die een ongemane Duitser speelt en op wie Louise verliefd wordt.'

Nijhof: 'Het heeft heel lang geduurd voordat ik met die scène durfde te komen. Het heeft geen zin om dat vanaf de eerste repetitie te repeteren, omdat het misschien toch wat ongemakkelijk is.'

Van Dongen: 'Bart en ik kennen elkaar helemaal niet, maar

het was vanaf het eerste moment comfortabel.'

Van Dongen las eerst het boek en pas daarna het script. 'Toen ik het boek had gelezen, was ik heel benieuwd hoe Jos het zou doen. Hoe zou hij het aapje Chico een rol geven? Hoe zou het decor eruitzien doordat het zich op zoveel verschillende locaties afspeelt?'

Nijhof: 'Madame Brulot heeft haar zoontje verloren, en om dat verlies te compenseren neemt ze een aapje.'

Maar een aapje mee het podium op ne-

men werd wat ingewikkeld. 'In het begin dacht ik eraan om Chico weg te laten, maar dat kan natuurlijk niet. Wie aan Villa des Roses denkt, denkt aan het aapje. Het is dus een oud pluchen aapje geworden.'

Van Dongen: 'Maar door de manier waarop de personages ermee omgaan komt het toch tot leven.'

Ook het decor wordt met weinig middelen neergezet. Nijhof: 'Ik doe graag een groot beroep op de beeldingskracht van de toeschouwer. Dat is de charme van theater. Bovendien past dat sobere en terughoudende bij de stijl van Elsschot.'

Hoewel Nijhof beeldingskracht hoog in het vaandel heeft staan, nam hij afgelopen zomer wel een kijkje in Rue d'Armaillé in Parijs, de straat waar het boek zich afspeelt en het pension daadwerkelijk heeft gestaan. 'Het grappige is dat Elsschot in het boek het huisnummer heeft omgedraaid. Nummer 71 bestaat helemaal niet, het heeft op nummer 17 gestaan. Daar staat nu een klein ziekenhuis. Ik had er niets aan voor het toneelstuk, maar het was leuk om te zien.'

'Villa des Roses', vrijdag 2 t/m zaterdag 17 november, 20.15 uur. Theater De Ware Liefde, Kagerstraat 1, Leiden. €14

Foto Richtje Nijhof

PROGRAMMA STUDIUM GENERALE september en oktober in Leiden en Den Haag www.universiteitleiden.nl/studium-generale

Studium Generale organiseert brede activiteiten voor studenten, medewerkers, alumni en andere geïnteresseerden die graag over de grenzen van hun vakgebied heen kijken.

MITS NIET ANDERS VERMELD GELDT: TOEGANG IS GRATIS! GEEN AANMELDING NODIG. IEDEREEN IS WELKOM! (KOM WEL OP TIJD, WANT VOL = VOL!)

Voor een uitgebreid programma zie: www.universiteitleiden.nl/studium-generale Voor een papieren programmaboekje mail uw postadres naar studiumgenerale@sea.leidenuniv.nl

SERIE: THE FUTURE OF ARCHAEOLOGY ABOUT THE LATEST INNOVATIONS IN THE FIELD

TIME AND VENUE

7:30 pm-9:00 pm
Room 019, Lipsius Building, Cleveringaplaats 1, Leiden

THU|01|11

The Raqqa tablets back to life!

WED|14|11

Beyond Prometheus: Persuading the origins of the fire production among early humans

WED|21|11

In sickness and in Health. New approaches to studying past disease and stress in the archaeological record

WED|28|11

Tracing the Past. Detecting prehistoric remains with the help of Data Science and Citizens

WED|05|12

Recent Advances in the Study of Ancient Migrations: Isotopes and Isoscapes

WED|19|12

Eating our way to the top: Diet in human evolution

SERIE: GLOBAL CHALLENGES

TIME AND VENUE

7:00 pm-8:30 pm
Auditorium, Leiden University College, Anna van Buerenplein 301, The Hague. Voertaal Engels/in English
Limited seats available – please register in advance through our website!

WED|07|11

Security and conflict resolution in northern Nigeria: from Boko Haram to farmer-herder violence

WED|12|12

How did disability become a global concern?

SERIE: FATAAL GEWELD WAT MAAKT EEN MENS TOT MOORDENAAR?

TIJD EN PLAATS

19.30-21.00 uur
13, 27 november: Zaal 2.02, Wijnhaven, Turfmarkt 99, Den Haag
20 november: Zaal 2.01, Wijnhaven, Turfmarkt 99, Den Haag

DI|13|11

Fataal geweld
Veraf en nabij

DI|20|11

Fataal geweld
Van de vroege geschiedenis tot nu

DI|27|11

Fataal geweld
Van publiek tot privaet

SERIE: MYTHES OVER DE MIDDELEEUWEN NIEUWE INZICHTEN UIT DE MEDIËVISTIEK

TIJD EN PLAATS

19.30-21.00 uur
Zaal 019, Lipsiusgebouw, Cleveringaplaats 1, Leiden

DO|15|11

Honderd jaar Herfstij der Middeleeuwen

DO|22|11

'Van vreemde smetten vrij?' – Nationale identiteit en de middeleeuwen

DO|29|11

Middeleeuwse wereldburgers: middeleeuwse globalisatie en overzeese expansie

DO|06|12

De stad, het vuil en de beerput

DO|13|12

Middeleeuwse staatsvorming: de opkomst en neergang van het Bourgondische hof

SERIE: HUMAN PERSPECTIVES

TIME AND VENUE

7:30 pm-9:00 pm
Room 019, Lipsius Building, Cleveringaplaats 1, Leiden

THU|13|12

From Potato to Sushi: Diversity of Global Culinary Culture

SERIE: HUTSPOT

MA|12|11

De eerste reis van James Cook

19.30-21.00 uur
Zaal 019, Lipsiusgebouw, Cleveringaplaats 1, Leiden

MA|19|11

Schrijvers met sterrenstatus – De roem van de drie Leidse literaire helden

19.30-21.00 uur
Zaal 019, Lipsiusgebouw, Cleveringaplaats 1, Leiden

MA|26|11

Beelden van Paaseiland – Een nieuw perspectief op een vergane eilandcultuur

19.30-21.00 uur
Zaal 019, Lipsiusgebouw, Cleveringaplaats 1, Leiden

MA|10|12

Kinderen van Aleppo – Een voorstelling over hoop, moed en (on) geloof

19.30-22.00 uur
Theater Ins Blau, Haagweg 6, 2311 AA Leiden

TUE|11|12

How to tame a fox (and build a dog) – The greatest experiment in animal breeding

7:30 pm-9:00 pm
Room 019, Lipsius Building, Cleveringaplaats 1, Leiden

Kamervragen

Foto Marc de Haan

Column

Keeeeeta!

In het kader van 'genoegen leren te nemen met minder' heeft de psycholoog mij aangeraden om vaker 'burgerlijke' avondjes te houden waar ik geniet (of hoor te genieten) van thee drinken en series kijken in mijn pyjama. Zodoende besloot ik afgelopen weekend ook geen dingen uit de hand te laten lopen en op zondagochtend bijtijds de trein te nemen naar mijn vriend, zodat we samen burgerlijk konden ontbijten.

De wekker ging om zes uur en om kwart voor zeven stond ik fris en fruitig op het station. Net iets te vroeg zodat ik nog snel even, zoals het een georganiseerd persoon betaamt, een zwarte koffie kon halen.

In de trein werd ik echter geconfronteerd met hoe mijn weekend eruit had kunnen zien. Hoewel het nog vrij rustig was bij de halte Leiden Centraal, vulde de trein zich vanaf Amsterdam Centraal met feestgangers.

Dit was het weekend dat ik had kunnen hebben en dat was even slikken. Ik zat hier met het *NRC Handelsblad* en een kop koffie en mijn vooruitzicht was natuurlijk ook heel erg leuk, maar voorlopig hadden deze mensen het veel leuker.

Drie jongens van ongeveer mijn leeftijd namen plaats in de nog lege plaatsen van de vierzits waar ik zat en niet veel later waren alle andere zitplaatsen en het gangpad ook bezet. 'Brian, heb jij Maud gezien?' vroeg één van de jongens. 'Maud? Maud? Maud? Zou ze in deze coupé zitten?' Een andere jongen merkte op dat als ze 'een paar keer achter elkaar keta roepen, Maud wel van zich zou laten horen. De halve coupé riep herhaaldelijk 'keeeeta! keeeeta!', maar een spoor van Maud bleef uit.

Ik was inmiddels burgerlijk en zoals dat gaat met burgerlijke vrouwen van in de twintig, begon ik me zorgen te maken om Maud. Zou ze in de goede trein zitten? Zou ze überhaupt op het station zijn geraakt? Zou ze alleen zijn of zouden andere vriendinnen haar steunen in de barre situatie waarin ze zich bevindt? Moest ik mijn sjaal aanbieden aan de jongens voor als Maud weer terecht was?

Ik besloot het even te laten rusten en in een onbewaakt moment scheurt Brian een hoekje van mijn krant af om er vervolgens zijn kauwgom in te verpakken en die in het prullenbakje te deponeren. Ik kijk hem even door-dringend aan. 'Voor mijn kauwgom, sorry!' excuseerde hij zich snel. Ik zei dat het niet uitmaakte. Hij was immers een vriendin kwijt: ik niet.

De jongens dommelden in slaap en even later ontving één van hen een appje. Maud zat in dezelfde trein, maar een andere coupé.

'Chill!' 'Haha lekker Maudje!' 'Kan ze zo lekker pitten.'

Bij nader inzien was ik helemaal niet jaloers op de feestgangers. Ik wilde een rustige, zorgeloze ochtend en hoewel dat voor hen vast het geval was, was het dat voor mij niet meer.

FEMKE BLOMMAERT studeert taalwetenschap

'Ik ben liever blind dan doof'

Mees ten Hooven (23, hbo bestuurskunde)

Huis: Johan de Wittstraat

Kamer: 35 m²

Huur: 600 incl.

Bewoners: 13

Ben je erg muzikaal?

'Sinds jongs af aan speel ik gitaar. Vroeger kon ik door jeugdreauma niet veel sporten, dus toen hebben mijn ouders hebben me een akoestische gitaar gegeven. In het begin vond ik het een moeie, maar later begon ik de lol ervan in te zien. Toen ben ik ook elektrisch gaan spelen: een beetje harder, Jimi Hendrix-achtig, dat past meer bij mijn karakter. En zoals je aan mijn shirt ziet, speel ik ook veel van Radiohead, waar ik best wel fan van ben. Zonder mijn jeugdreauma was ik minder muzikaal geweest.'

Draai je veel platen?

'Platen verzamelen is mijn hobby, dus ik heb een aardige collectie. Als je mijn ka-

mer binnenkomt, is de platenspeler het eerste waar je oog op valt. Die is twee jaar oud, van de firma Marley van Bob Marley. Normaal gesproken heeft een platenspeler er een plastic stofkap op zitten, maar deze niet, omdat hij van volledig duurzaam materiaal is gemaakt. Platenspelers zijn helemaal upcoming. Bands als The Arctic Monkeys maken naast hun cd's - ook platen.

'Ik luister muziek van Robert Johnson uit de jaren dertig van de vorige eeuw tot Arcade Fire van nu, maar ook Led Zeppelin, The Stones en jazz. Soms leen ik platen van mijn vader, die hij vervolgens nooit meer terugziet. Vaak hebben die wel gebruikssporen. Ze kraken erg of blijven hangen.'

Koop je nog muziek?

'Ik ben geen fan van al die illegale downloads. Ik koop mijn muziek gewoon in de winkel. Voor het gemak heb ik wel Spotify, om net uitgebrachte platen te

luisteren. Als ik het wat vind, koop ik het. Door een platenzaak lopen is op zichzelf al een belevenis.

'Muziek is heel belangrijk in mijn leven, want je kan er veel emoties en herinneringen mee oproepen. Voor de grap zeg ik soms dat ik liever blind zou zijn dan doof: dan kun je tenminste nog muziek luisteren. Het is ook een uitlaatklep voor me. Als ik er even doorheen zit, ga ik een dagje gitaar spelen. Of ik ga, omdat ik geen bank heb, op een paar kussens op de grond liggen en door mijn koptelefoon een uurtje naar muziek luisteren. Daar word ik rustig van.'

Waarom heb je een heel oud radio-meubel in je kamer?

'Dat ding is echt vet. Ik heb hem in bruikleen van een vriend, omdat hij er momenteel geen ruimte voor heeft. Hij heeft hem langs de weg gevonden bij het grofvuil. Alleen de stekker was kapot, terwijl je die makkelijk kan vervangen

als je een beetje creatief bent.' (Zet de ruisende radio aan.) 'Ik luister eigenlijk nooit naar de radio, maar het is een heel mooi decoratief stuk. Het is een Grundig van zo'n vijftig tot zestig jaar oud.'

En je hebt een kanarie.

'Die heet Karl, naar Karl Marx. Mijn vader is parlementair journalist bij *De Groene Amsterdammer* en hiervoor bij *Trouw*. Vroeger ging het dus altijd over politiek aan de keukentafel. Als je dat meekrijgt, gaan je handen jeuken om zelf ook mee te doen. Zelf ben ik lid van de PvdA.

'Karl heb ik sinds 2014. 't Is een mooi vrouwtje, hè? Heb ik toch nog een vrouw in huis. Het geeft een huiselijk, gezellig sfeertje. En het is een goeie wekker, want 's ochtends maakt-ie veel geluid. Ik had ook nog een andere vogel, Friedrich, naar Friedrich Engels. Maar die is dood.'

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Bandirah

